

MURKOVA NAGRADA, MURKOVO PRIZNANJE IN MURKOVA LISTINA ZA DOSEŽKE V ETNOLOGIJI NA SLOVENSKEM ZA LETO 2017/2018

Utemeljitev komisije za Murkova priznanja

Komisija v sestavi Katalin Munda Hirnök, Jelka Pšajd, Tomaž Simetinger (člani) in Marko Terseglav (predsednik) je na svojem sestanku 10. 9. 2018 pregledala prispele predloge za Murkove nagrado, priznanje in listino. V roku je prispelo šest predlogov: en za Murkovo nagrado, en za Murkovo priznanje in štiri za Murkove listine. Po preučitvi predlogov je Komisija soglasno odločila, da Murkovo listino podeli Anici in Zvonetu Petjetu, Murkovo priznanje dr. Jerneju Mlekužu, Murkovo nagrado pa dr. Maji Godina Golija.

Murkovo listino prejmeta Anica in Zvone Petje.

Časarov mlin v Berkovcih je nehal delovati leta 1968. Vnukinja zadnjega mlinarja in njen mož Zvone, ki sta mlin dobila kot poročno darilo, sta ga leta 1995 začela urejati in zanj skrbeti. Poleg stavbe, za katero skrbita, sta lastnika ohranila v Sloveniji že zelo redek batni stroj. Zvone Petje je z lastnimi znanjem, delom in entuziazmom poskrbel, da mlin spet deluje in je tudi na voljo za ogled; obiskujejo ga predvsem šolske skupine. Po obnovi je bil mlin vpisan v Register nepremične kulturne dediščine. Gre za nadstropno stavbo iz leta 1930, v kateri je vodno kolo leta 1946 nadomestila turbina. Za dodatni pogon je rabil še batni stroj na lesni plin. V notranjosti mlina je urejena tudi zbirka etnoloških predmetov. Zaradi osebne zavzetosti lastnikov za ohranitev mlina in z njim povezano vsebino, zakonca Petje skrbita za popularizacijo etnološke in tehnične dediščine ruralnega okolja, in to v prostoru z majhno dediščinsko zavestjo in majhno ekonomsko močjo. Skrbnika se trudita za razpoznavnost lokalne dediščine, in to ne le v svojem okolju, ampak si prizadevata za razpoznavnost v širšem slovenskem prostoru. Zato je Murkova lista priznanje za njuno dosedanje delo, in upamo, da tudi dodatni motiv za nadaljevanje njihovih vizij in ohranjanje etnološke dediščine.

Murkovo priznanje prejme dr. Jernej Mlekuž za pomembni deli o prehrani in njeni popularizaciji.

Dr. Jernej Mlekuž je znanstveni sodelavec na Inštitutu za slovensko izseljenstvo in migracije pri Znanstvenoraziskovalnem centru Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Leta 2002 je magistriral z nalogo *Preučevanje učinkov migracij na vrednotenje prostora med izseljenci iz Nadiške Beneške Slovenije*. Leta 2008 je doktoriral z nalogo *Predmet ali akter?: Primer bureka v Sloveniji*, ki

je imela velik odmev predvsem zunaj strokovnih krogov. Posveča se predvsem migracijam, in zato ni čudno, da ga najdemo kot urednika zbornika *Migracije 22*, kot avtorja publikacije *ABC migracij* in kot avtorja več kot petdesetih razprav in strokovnih člankov z različnih etnoloških področij. Kot pravi sam, ga bomo našli odetega v različna oblačila: kot etnologa, antropologa, kulturologa in geografa, ki se poleg migracijske problematike posveča še družbeni prostorskosti, materialni kulturi in filozofiji znanosti. »Različna oblačila« kažejo na hvalevredno znanstveno širino, ki odgovore na različna strokovna vprašanja išče zaokroženo, temeljito in interdisciplinarno, a vse pregnete z lastnim iskanjem. Jernej Mlekuž je eden tistih etnologov, ki raziskave načina življenja najraje povezuje z banalnimi vidiki vsakdana, z materialno kulturo, tudi s prehrano in časopisnim papirjem.

Prav za zadnji odmevni deli o prehrani, konkretno o kranjski klobasi, mu Slovensko etnološko društvo podeljuje Murkovo priznanje. Med najbolj opaznimi je gotovo *I feel kranjska kobasica: Kako je kranjska kobasica podigla slovenski narod*, ki je izšla pri ugledni zagrebški založbi Srednja Evropa. Leto prej pa je pri založbi Beletrina izšla knjiga *Kranjsko klobasanje: Slovenska zgodovina, kot jo pišejo packe kranjske klobase na časopisnem papirju*. Knjigi sta bili v javnosti zelo lepo sprejeti, sprehod po internetu pa pokaže, da je redkokatera, sploh pa strokovna knjiga doživela takšen odmev, saj je avtor zasedel vse medije, vrstila so se predavanja, intervjuji ... Mlekuževa knjiga je dobila tudi svetovni odmev oziroma prestižno nagrado Gourmand World Cookbook Awards na Kitajskem. Prav s svojim načinom razmišljanja in upovedovanja avtor nagovarja širše bralstvo. Znanstvene in vsakodnevne suhoparnosti zna oživiti s prijetnim humorjem in svežim načinom problematiziranja pojavov. Ob tem nikoli ne zapade v ceneno banalnost, čeprav piše o t. i. banalnih stvareh. V ospredju je vedno čutiti skrbnega in široko razgledanega raziskovalca, ki zna na stvari gledati z znanstveno distanco. S svojimi spoznanji in z zgodovinskimi viri je pomembno prispeval k spoznanjem in odločitvi Evropske komisije v postopku ugotavljanja izvornosti in k zaščiti kranjske klobase. Jernej Mlekuž je imel že kot študent tisto pravo mero skepse do »splošnoznanih resnic«, ki jih je premleval v sebi in se spraševal še o drugih poteh, ki lahko pripeljejo k cilju. Na svoj način, v različnih »oblekah«, z določeno mero ironije in tudi samoironije.

* Marko Terseglav, dr. literarnih ved, upokojeni znanstveni svetnik, Rimška 25, 1000 Ljubljana; marko.terseglav@gmail.com.

Murkovo nagrado Komisija namenja dr. Maji Godina Golija za obsežen in kakovosten znanstveni opus s področja raziskav urbane kulture.

Dr. Maja Godina Golija je leta 1986 diplomirala iz etnologije in filozofije, leta 1990 magistrirala in leta 1995 še doktorirala. Nagrajenka je med začetniki, ki je teoretični paradigmatški preskok v slovenski etnologiji urbanega prostora utelesila v praksi. Konceptualno polje je utemeljila s konkretnimi raziskavami Maribora. Njena prva širša raziskava je bila posvečena družabnemu življenju v Mariboru med obema vojnama, pri čemer je postavila izhodišča, kako urbano okolje raziskovati, kako povezovati vzroke, posledice in njihovo individualno dojetje in kako razmišljati o preteklosti v urbanem okolju na etnološki način. Raziskovala je predvsem višje sloje, v naslednji raziskavi pa se je osredotočila predvsem na delavstvo v mariborskih predmestjih, v tretji pa se je posvetila njemu najbolj prepoznavnemu področju – prehranski kulturi. Njen knjižni prvenec na temo urbane etnologije Maribora, *Maribor 1919–1941: Oris družabnega življenja* (1986), je pritegnil veliko pozornost strokovne in laične javnosti, kar velja tudi za naslednja dela: *O življenju in kulturi mariborskih delavcev v letih 1919 do 1941* (1992) in *Prehrana v Mariboru v dvajsetih in tridesetih letih 20. stoletja* (1996). Pomemben učinek njenega pisanja o različnih vidikih mariborske preteklosti je tudi animacija meščanov za preteklost svojega okolja, saj so nagrajenkine raziskave zaobjele vse sloje mestnega prebivalstva. Z njimi je motivirala še raziskovalce drugih strok in prav zaradi njenih pionirskih raziskav je Maribor postal etnološko najbolj raziskano urbano okolje na Slovenskem.

Ukvarjanje s prehransko kulturo v širšem prostoru in v daljšem časovnem obdobju jo je pripeljalo do sodelovanja z mednarodnimi asociacijami in k izobraževanju v tujini (Lodž, Praga, Münster). Dve leti je bila urednica *Traditionesa*, med letoma 2010 in 2016 voditeljica novoustanovljene Raziskovalne postaje ZRC SAZU v Mariboru in Prekmurju. Pedagoško delo je opravljala na Šoli za študij idej in kultur Univerze v Novi Gorici in ZRC SAZU ter na Pedagoški fakulteti v Mariboru. Maja Godina Golija je kot raziskovalka in znanstvenica aktivno sodelovala pri številnih temeljnih projektih, pri *Slovarju etnologije Slovencev*, pri *Etnoloških pogledih in podobah*, pri *Tradiciji in njenih po-ustvarjalcih* in še pri mnogih drugih. Med večjimi projekti zunaj njenega delovnega področja je sodelovala pri odmevni razstavi *Nemci in Maribor*, bila je vodilna avtorica publikacije *Okusi Maribora*. Med odmevnejšimi projekti v zadnjem času v mariborskem okolju je osnovevanje kroga raziskovalk in raziskovalcev, ki pripravljajo interdisciplinarna bienalna znanstvena srečanja na temo Maribora in Mariborčanov. Uredila je monografijo *Maribor in Mariborčani* (2015). Pogled v Cobiss pokaže, da je nagrajenka ustvarila neverjetnih 457 enot z različnih etnoloških področij.

Dolgoletno etnološko delovanje dr. Maje Godina Golija, njeno vztrajno prizadevanje za natančno, poglobljeno strokovnost na eni strani in široko odmevno pojavnost na drugi, kažejo širok spekter delovanja nagrajenke, hkrati pa je vztrajna zagovornica visokih standardov v etnologiji. Njene pionirske raziskave in objave na temo etnologije mest so še nekaj več od pionirstva: so nesporen zagon vsem etnološkim in drugim raziskavam mest.

